

Latgales atmodas darbinieks Pēteris Smelteris

(1868. 31. X — 1938. 31. X)

Rīt uz dzīvē nostaigātiem septiņdesmit gadiem atskatisies Sventes katoļu draudzes prāvests Pēteris Smelteris, viens no pirmajiem Latgales nacionālās atmodas laikmeta darbiniekiem. Lielākā daļa viņa laika biedru un līdzgaitnieku jau atdusas dzimtenes smiltajā, starp tiem baznīcnieki: J. Višņevskis, A. Platpieris, A. Kanteņieks, F. Laizans, Fr. Trasuns, K. Skrinda, Dr. A. Skrinda u. c. Turpretim Smeltera tēvam liktenis bijis daudz labvēlīgāks un ļāvis piedzīvot to izcilo notikumu mūsu tautas vēsturē, kad piepildījās ideāli, pēc kuriem centās, par kuriem cīnījās lieli patrioti — Kr. Valdemārs un A. Kronvalds ar saviem domu biedriem agrākajā Baltijā, bet vēlāk arī Francis Trasuns, Smelteris u. c. agrākās Vitebskas guberņas latviešu vidū, modinādami tos jaunai dzīvei, kas vestu pretim vienotai latviskai nākotnei.

P. Smelteris dzimis 1868. g. 31. oktobrī Varakļānu pag. Kokaros (Rēzeknes apr.) kā otrais zemnieka Ādama Smeltera dēls. Latgales latvieši tolaik vēl dzīvoja dzimtbūšanas tvaiku piesātinātā gaisā, vēl nebija iejutušies jaunajos atgūtās brīvības apstākļos, jo no dzimtbūšanas atcelšanas bija pagājuši tikai nepilni astoņi gadi. Tie ar izbrīnu noraudzījās, ka čačlākie kaimiņu dēli viens pēc otra devās meklēt gara gaismu, lai pēc tam to nestu atpakaļ tumšajās, šaurajās zemnieku istabās.

Arī P. Smelteris darija to pašu. Pēc ga-

nu gaitām un pagasta skolas beigšanas, viņš devās uz Rēzeknes pilsētas skolu un pēc tam iestājās Pēterpils katoļu garīgā seminārā, tur sastapdams Franci Trasunu, F. Laizānu u. c. Smelteris tiem stājās blakus, lai dzītu arī savu vagu tautas druvā, kura, gadu simteņiem ilgi atrazdamās atmatā, bija apsūņojusi un likās, ka sēkla tur vairs nedīgs. Bet notika brīnums: drīz vien tanī sāka zelt latviešu nacionālās domas sētie graudi, un līdz ar to tautā modās nacionālā apziņa un ticība savam spēkam. Svešo kulturu putekļi, kas bija uzgūlušies Latgales latviešu dvēselei un draudēja to nomākt, pamazām nozuda un tā atmirdzēja latviskā spožumā. Bet bija vajadzīgi vēl vairāki pašai izliezīga darba pilni gadi, un šo lielo uzdevumu veica pirmie latgaliešu celmlauži.

Pēc Pēterpils katoļu garīgā seminara beigšanas, Smelteris 1894. g. 28. aprīlī devās uz Latgali (vispirms uz Līvāniem), lai nodotos savam tiešajam darbam, līdz nesdams apņemšanos blakus tam palīdzēt Latgalei pacelties pāri gara tumsai, atgūt savu latvisko seju. Tam ierosmi bija devuši vecākie seminaristi ar F. Trasunu priekšgalā. P. Smelteris nebija tik aktīvs cīnītājs kā Trasuns, kas līdzīgi A. Kronvaldam dedzīgām runām un rakstiem modināja visus un visur; Smelteris šo darbu strādāja klusībā, gan tiešās sarunās ar draudzes locekļiem, gan ar patriotiskām dzejām un

citādi. Bez tam viņš sāka nodoties tautas gara mantu vākšanas darbam, kam vēlāk veltīja visu brīvo laiku. Arī šai ziņā Fr. Trasuns viņu ir lielā mērā ietekmējis. Starp citu, būdams kādu laiku Pēterpilī, Smelteris iepazinās ar Kr. Baronu, kuram nodeva jau savāktās tautas dziesmas un vēlāk sūtīja tās sistematiski, jo strādādams vairākās Latgales draudzēs — Līvānos, Andrupienē, Varakļānos, Raipolē u. c., viņš jo plaši varēja šo darbu veikt. 1899. g. Smelteris sarakstīja «Tautas dzīsmu, parunu un meiklu vācēleite», ko izdeva Baltijā, jo drukas brīvības aizlieguma dēļ (no 1871.—1904. g.) Latgalē izdot to nebija iespējams. Bez tam viņš ievietoja dzejas un stāstus «Latviešu katoļu mājas kalendārā» u. c. periodiskos izdevumos.

Pašlaik sirmais atmodas darbinieks un tautas tradīciju vācējs strādā mazajā Sventes draudzē (Ilūkstes apr.). Smeltera tēvam vēl tagad ir daudz jauneklīgas dedzības un sirds siltuma, un viņš nododas savam darbam ar dziļu mīlestību un īstu prieku. Svente pieder pie tiem mūsu valsts pagastiem, kur dzīvo dažādu tautu piederīgie, bet Smelteris ir pratis ar visiem sadzīvot un reizē arī veikt draudzē nacionālu darbu, atgrieždams dažu labu pazudušu dēlu tautas klēpī. Par nopelniem Smelteru tēvs apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni.

V. Strods.